

Paprojektis „Lietuvos ir Norvegijos savivaldos asociacijų ir savivaldybių bendradarbiavimo stiprinimas savivaldybių elektroninės valdžios paslaugų plėtojimo srityje“

**NORVEGIJOS PATIRTIES SAVIVALDYBIŲ TEIKIAMŲ
ADMINISTRACINIŲ PASLAUGŲ PERKĖLIMO
Į ELEKTRONINĘ TERPĘ SRITYJE ADAPTAVIMO,
PERKĖLIMO IR DIEGIMO LIETUVOJE
GALIMYBIŲ STUDIJA**

LIETUVOS E-SAVIVALDYBĖS STRATEGIJOS METMENYS

Vilnius, 2010

Turinys

Turinys	2
Įvadas	3
Norvegijos patirtis	4
eSavivaldybės strategija	5
Lietuvos eSavivaldybės 2014 strategija	8
1. eSavivaldybė	8
2. Kodėl e.Savivaldybė?	10
3. Strateginis IRT valdymas	12
4. Darbuotojų gebėjimų vystymas	14
5. Viešumas, skaidrumas ir el. demokratija visiems	16
6. „Vieno langelio“ principas ir elektroninės paslaugos	18
7. Atviri standartai	20
8. Dokumentų valdymas	21
9. Žemėlapiai ir geografinių duomenų valdymas	23
10. Strateginis planavimas ir valdymas	25
11. Nemokama programinė įranga	27
12. Savivaldybių bendradarbiavimas IRT srityje	29
13. Informacijos saugumas	31
14. IRT architektūra	33
15. Sistemų integracija	34
16. IRT infrastruktūros valdymas kaip paslaugų teikimas	36
17. Žaliosios IT	37

Ivadas

Šiuo metu Lietuvoje vykstančios informacinės visuomenės plėtros reformos atskleidė, kad daugelis savivaldybių nėra pasirengusios kokybiškai plėtoti informacines technologijas bei perkelti jų teikiamas administracines paslaugas į elektroninę erdvę. Pagrindiniai sunkumai yra susiję tiek su finansiniais ištekliais, tiek su patirties, problemų ir uždavinių apimties suvokimo trūkumu, menkai išnagrinėta tarptautine patirtimi, su kuria geriau susipažinus bei ją tinkamai pritaikius būtų galima sutaupyti nemaža laiko bei kitų išteklių ir išvengti galimų klaidų.

Pažymėtina, kad Norvegija yra viena lyderių kuriant ir diegiant elektronines vietos valdžios paslaugas ir apskritai diegiant modernias technologijas savivaldybėse. Joje jau 2004 m. pilnu pajėgumu buvo parengta bei pradėta įgyvendinti vadinamoji „elektroninės savivaldybės“ (e.savivaldybės) strategija – rekomendacinio pobūdžio dokumentas, kuriame išdėstytos strateginės elektroninės valdžios paslaugų vietos ir regionų lygmeniu plėtros gairės bei jų įgyvendinimo priemonės. Pažymėtina, jog nepaisant rekomendacinio dokumento pobūdžio, jį teigiamai priėmė iš esmės visos Norvegijos vietos ir regionų lygmens administracijos bei ėmėsi įgyvendinti dokumente numatytas priemones.

Atsižvelgiant į gerąją Norvegijos patirtį, Lietuvos savivaldybių asociacija kartu su devyniomis Lietuvos savivaldybėmis 2010 m. vasario-rugsėjo mėn. įgyvendino Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų paprojektą „Lietuvos ir Norvegijos savivaldos asociacijų ir savivaldybių bendradarbiavimo stiprinimas savivaldybių elektroninės valdžios paslaugų plėtojimo srityje“, kurio tikslas – sustiprinti Lietuvos savivaldybių gebėjimus plėtoti informacinių technologijų bei elektronines savivaldybių administracines paslaugas tam pasitelkiant Norvegijos savivaldybių ir savivaldybių asociacijos patirtį.

Paprojekčio įgyvendinimo laikotarpiu metu Lietuvos savivaldybių asociacijos ir Lietuvos savivaldybių administracijų specialistai lankėsi Norvegijos vietos ir regionų valdžių bei darbdavių asociacijoje (toliau vadinama norvegiška santrumpa – KS) bei savivaldybėse kur susipažino su Norvegijos vietos savivaldos patirtimi informacinių technologijų ir administracinių paslaugų skaitmenizavimo klausimais. Susitikimų metu bendrauta su KS patarėjais, bendrai su centre valdžia įsteigtos „Viešojo administravimo ir e.valdžios agentūros“ (DIFI) specialistais, privataus sektoriaus atstovais. Jie pristatė savo organizacijas, darbo principus bei pasiekimus.

Įgyvendinant minėtą paprojektą bei siekiant sudaryti galimybę Lietuvos savivaldybių bei kitų institucijų informacinių technologijų specialistams išsamiau susipažinti su Norvegijos vietos savivaldos praktika IRT srityje, abiejų šalių IRT specialistai atrinko bei į lietuvių kalbą išvertė pagrindinius bei pavyzdinius šios srities dokumentus – nacionalinę IRT plėtros strategiją (e.Norvegija 2009), vietos ir regionų valdžių IRT plėtros strateginius dokumentus (e.savivaldybė 2009, e.savivaldybė 2012), labiausiai pažengusių savivaldybių informacinių technologijų plėtros strateginius dokumentus.

Be to, atsižvelgiant į Norvegijos kolegų patirtį bei itin akcentuotą poreikį informuoti ir šviesti IRT klausimais pagrindinius sprendimų priėmėjus – savivaldybės ar regiono administracijos politinius ir administracinius vadovus, LSA parengė ir išleido nedidelės apimties leidinį apie informacinių technologijų plėtrą savivaldybės lygmeniu. Knygelėlėje trumpai pristatomi svarbiausi elektroninės administracijos plėtros tikslai, priemonės, kuriomis galima paspartinti šių tikslų įgyvendinimą, parodoma, kad šiuolaikinės savivaldybės informacinių technologijų specialistai nėra vien kompiuterių „geležį“ aptarnaujantys darbuotojai, o visų pirma – žmonės, nuo kurių efektyvaus darbo bei jų turimų galimybių išnaudojimo tiesiogiai priklauso beveik visų savivaldybės administracijoje ir netgi už jos ribų vykstančių procesų efektyvumas.

Taip pat, remiantis Norvegijos patirtimi, bei atsižvelgiant į šalies ypatybes bei vietos savivaldos poreikius, Lietuvos vietos savivaldos specialistai parengė jos perkėlimo į Lietuvą galimybių studiją bei tolimesnio abiejų šalių vietos savivaldos informacinių technologijų specialistų bendradarbiavimo strategiją.

Su šia medžiaga išsamiau galima susipažinti paprojekčio interneto svetainėje, esančioje LSA tinklalapyje (www.lsa.lt, skyriuje „Projektai“). Dalis medžiagos išleista ir nedidelių knygelių formatu, kurias galima gauti LSA administracijoje.

Norvegijos patirtis

Vietos ir regioninės savivaldos sistemą Norvegijoje sudaro 19 administracinių regionų, kurie savo ruožtu dar padalinti į 433 savivaldybes (norvegiškai – Kommuner).

KS darbo principai su savivaldybėmis ir centrinės valdžios institucijomis mažai kuo skiriasi nuo LSA – tai, pasiekimai informacinės visuomenės plėtros srityje. Pagrindinės KS rolės dalyvaujant informacinės visuomenės plėtros procese: atstovauti ir ginti savivaldybių interesus santykiuose su centrinės valdžios institucijomis, tiekėjais ir kitomis interesų grupėmis; prisidėti rengiant (esant galimybei, bendradarbiaujant su centrinės valdžios institucijomis) standartų, metodikų ir reikalavimų specifikacijas informacijos mainams, integruotiems sprendimams, bendriems įrankiams; inicijuoti ir prisidėti prie savivaldybių kompetencijos ugdymo teikiant pasiūlymus, rekomendacijas, vertinant pasiekimus, rengiant gaires ir kuriant keitimosi patirtimi tinklus. KS yra įkūrusi internetinį IRT forumą, kad savivaldybės galėtų dalintis patirtimi.

Pažymėtina, kad Norvegijoje KS bendradarbiavimas su centrine valdžia IRT srityje yra glaudesnis nei Lietuvoje. Tai rodo jau vien tas faktas, kad, kad centrinė valdžia, kartu su KS, įsteigė Viešojo administravimo ir e.valdžios agentūrą (DIFI), kurios pagrindinis tikslas stiprinti valdžios darbą modernizuojant Norvegijos viešąjį sektorių ir padidinti viešojo administravimo organizuotumą ir efektyvumą. Ši organizacija analizuoja ir tvirtina IRT standartus, konsultuoja įvairiais IRT panaudojimo viešajame sektoriuje klausimais, padeda pasirūpinti dokumentaciją stambiems viešiesiems IRT pirkimams.

Tiek paprojekčio metu įvykusių, tiek ir kitų, specialistų ir vadovų lygmens susitikimų, metu KS atstovai itin akcentavo, kad pastaruosiu metu labiausiai rūpimas klausimas yra savivaldybių vadovybės kompetencijos kėlimas IRT srityje. Tuo tikslu KS šiuo metu vykdo projektą, skirtą savivaldybių vadovybės švietimui. Šis klausimas buvo perkeltas ir į LSA vykdytą paprojektį, viena kurio veiklų tapo savivaldybių, jų administracijų bei struktūrinių padalinių vadovams skirto informacinio leidinio apie IRT ir vietos valdžios elektroninių administracinių paslaugų plėtros vietos savivaldos lygmeniu poreikį ir jų teikiamas galimybes savivaldybės veiklos efektyvumui didinti parengimas bei leidyba.

Stažuotės Norvegijoje metu Lietuvos vietos savivaldos bei LSA atstovai lankėsi Sørum savivaldybėje. Ši savivaldybė vertinama kaip viena labiausiai pažengusių IRT bei elektroninės valdžios administracinių paslaugų srityje. Per pastaruosius 3 metus ji gavo keletą aukščiausio lygmens Norvegijos apdovanojimų už pasiekimus e.valdžios bei e.demokratijos plėtros srityse.

Susitikimuose su Sørum savivaldybės atstovais abiejų šalių IRT specialistai aptarė Norvegijos bei Lietuvos pasiekimus ir abiejų šalių vietos savivaldai kylančius iššūkius tiek administracinių paslaugų teikimo srityje, tiek ir apskritai visos savivaldybės veiklos modernizavimo, paremto IRT, aktualijas. Taip pat pažymėtina, kad abiejų šalių vietos savivaldos IRT specialistai atkreipė dėmesį į dar vieną, viešojo administravimo srityje sąlyginai naują, temą – IRT standartų reikšmę ir poreikį griežtai jų laikytis.

Tiek KS, tiek ir Norvegijos savivaldybių atstovai akcentavo, kad paslaugų perkėlimas į elektroninę erdvę yra sudėtingas procesas ir praktiškai kiekvienos paslaugos perkėlimas reikalauja atskiros dėmesio. Paslaugos perkėlimas į elektroninę erdvę neapsiriboja vienos informacinės sistemos sukūrimu. Tiek savivaldybės administracijos darbo organizavimo principai, tiek personalo kvalifikacija, tiek ir IRT turėtų būti modernizuojami ir tobulinami visuose lygmenyse ir visomis kryptimis. Tik perkėlus didžiąją dalį savivaldybės administracijos darbo procesų į elektroninę erdvę įmanoma užtikrinti, kad administracinės elektroninės paslaugos būtų teikiamos efektyviai, kokybiškai ir atitiktų piliečių lūkesčius.

Visą šį daugelio krypčių bei keleto lygmenų procesą Norvegijos savivaldybės vykdo atsižvelgdamos į KS parengtą e.savivaldybės strategiją, o pati vietos ir regionų valdžią asociacija taip pat aktyviai dalyvauja atlikdama savivaldybių bendros veiklos bei ryšių su centrinės valdžios institucijomis koordinatoriaus funkcijas.

eSavivaldybės strategija

E. paslaugų teikimas gyventojams – tai ir viena iš vietos savivaldos bei savivaldybių administracinių gebėjimų stiprinimo priemonių. Tinkamas jų diegimas ir teikimo organizavimas savivaldybių administracijose jau seniai tapo viena esminių sąlygų plėtoti informacinę visuomenę, kartu formuojant stiprią ir efektyvią vietos savivaldos sistemą. Nepaisant bendro suvokimo apie elektroninės valdžios svarbą, šie tikslai yra sunkiai pasiekiami neturint patirties ir visas savivaldybes vienijančios vizijos.

Lietuvos ir Norvegijos vietos valdžios bendradarbiavimas IRT srityje turi itin didelį potencialą visų pirma dėl to, kad KS gali pasiūlyti itin dideli žinių bagažą apie savivaldybių teikiamų administracinių paslaugų plėtojimą. KS buvo viena pirmųjų organizacijų, sugebėjusi mobilizuoti savo šalies valstybės institucijų bei savivaldybių pastangas sukurti vietos ir regionų valdžių lygmeniu teikiamų administracinių paslaugų techninius standartus ir parengti techninius jų aprašus, sukurti vieningą metodologiją bei mobilizuoti vietos ir nacionaliniu resursus jos įgyvendinimui.

Visą tai ji pasiekė parengusi strateginį informacinių paslaugų plėtros dokumentą, kitaip vadinamą Norvegijos e.savivaldybės 2009 strategija. Pažymėtina, kad šis dokumentas yra išverstas į lietuvių kalbą bei skelbiamas LSA interneto svetainėje (www.lsa.lt, skiltyje „projektai“), kartu su kita paprojekčio „Lietuvos ir Norvegijos savivaldos asociacijų ir savivaldybių bendradarbiavimo stiprinimas savivaldybių elektroninės valdžios paslaugų plėtojimo srityje“ medžiaga.

Kertinių jos elementų perkėlimo ir adaptavimo Lietuvoje problematika jau ilgą laiką yra vienu esminių LSA ir KS bendradarbiavimo temų. 2006 m. gruodžio mėn. pradžioje LSA ir KS Vilniuje surengė šiai problematikai skirtą seminarą, kurio metu abiejų šalių vietos savivaldos specialistai turėjo vieną pirmųjų galimybių įvertinti vieni kitų pasiekimus bei iššūkius savivaldybių IRT ir elektroninės savivaldos plėtros srityje.

Pirmojo susitikimo metu užsimezgę ryšiai nenutrūko ir toliau sėkmingai plėtojosi, o bendradarbiavimo e.savivaldybės plėtros klausimais problematika buvo viena iš prioritetinių temų ir 2007 m. bei 2009 m. Kaune surengtų bei Norvegijos Karalystės ambasados paremtų Lietuvos ir Norvegijos savivaldybių ir regionų bendradarbiavimo konferencijų metu. Šių konferencijų metu abiejų šalių savivaldybių ir regionų informacinių technologijų plėtros specialistai sutarė, jog Lietuvos savivaldybių informacinių technologijų bei savivaldybių elektroninių paslaugų sektorius (kartu su socialinės apsaugos, kultūros paveldo bei švietimo ir aplinkosaugos) yra prioritetinė sritis, kurioje Norvegijos patirties perkėlimas itin prisidėtų prie padėties Lietuvoje pagerinimo.

Pažymėtina, kad pasiekę pirmojoje elektroninės vietos ir regionų savivaldos plėtros stregijoje užsibrėžtus tikslu, Norvegijos kolegos nesustojo, o jau 2009 m. KS patvirtino naują Norvegijos e.Savivaldybės plėtros iki 2012 m. strategiją. Šiame dokumente, atsižvelgiant į naujas aplinkybes, atnaujinti prioritetai ir tikslai.

Lietuvos atveju, paprojekčio dalyviai – savivaldybių ir LSA specialistai bei LSA informacinės visuomenės plėtros komiteto nariai, išanalizavę skirtingą nei Norvegijoje teisinę aplinką bei skirtingą savivaldybių skaitmenizavimo lygį, priėjo išvados, kad efektyviausias būdas perduoti ir adaptuoti Norvegijos savivaldybių teikiamų administracinių paslaugų perkėlimo į elektroninę terpę patirtį būtų parengti analogiška mūsų šaliai skirtą dokumentą. Atsižvelgiant į darbo apimtis, buvo priimtas sprendimas orientuotis į kile ilgesnį – ketverių metų laikotarpį bei formuluoti Lietuvos e.Savivaldybės 2014 strategiją.

Tai būtų pirmas, bet labai didelis žingsnis, kurio dėka pavyktų mobilizuoti Lietuvos valstybės institucijų bei savivaldybių pastangas sukurti tvirtą pagrindą vietos valdžių lygmeniu teikiamų administracinių paslaugų teikimui elektroninėje erdvėje.

Lietuvos e.Savivaldybės 2014 strategijai parengti buvo pasitelkta KS bei Norvegijos savivaldybių patirtis bei žinių bagažas rengiant ir naudojant Norvegijos e.savivaldybės strategiją. Bendradarbiaujant su Norvegijos specialistais bei Lietuvos ekspertais buvo atlikta Lietuvos savivaldybių patirties ir lūkesčių apklausa, išanalizuoti Europos Sąjungos ir Lietuvos strateginiai dokumentai bei teisės aktai, konsultuojantis su centrinės valdžios institucijomis buvo išskirtos svarbiausios prioritetinės sritys, į kurias turėtų būti sutelktas didžiausias savivaldybių ir LSA dėmesys. Taip pat savivaldybėms nustatyti siektini tikslai, bei tai, kokios iniciatyvos turėtų imtis LSA, kad tikslai būtų pasiekti.

Sekantis žingsnis įgyvendinant šią strategiją – pasiekti, kad Lietuvos eSavivaldybės 2014 strategijai būtų pritarta LSA Informacinės visuomenės plėtros komitete (LSA IVPK) ir kad ji, kaip gairių dokumentas, būtų patvirtinta LSA Valdybos posėdyje. Tai suteiktų pagrindą vadovautis ja visoms Lietuvos savivaldybėms.

Atlikus šiuos darbus, tolimesnis žingsnis turėtų būti Lietuvos eSavivaldybės 2014 strateginio plano parengimas, kuriame būtų nustatyti siekiai, rodikliai, siekiami rezultatai, atsakingos institucijos sudarymas bei terminai.

Toliau, įgyvendinant Lietuvos eSavivaldybės 2014 strateginį planą, kiekviena savivaldybė, atsižvelgdama į aplinkybes ir poreikius, savo ruožtu turėtų pasiekti, kad IRT dalis būtų įtrauktą į bendrus savivaldybės strateginius planus. Taip pat savivaldybė turėtų pasirengti savo asmeninę eSavivaldybės strategiją.

Be šių priemonių, turėtų būti sukurta Lietuvos e.Savivaldybės 2014 strategijos įgyvendinimo priežiūros ir vertinimo sistema, kurios tikslas laiku pateikti išvadas dėl savivaldybių veiklos ir suplanuotų veiksmų įgyvendinimo. Ši sistema taip pat galėtų suteikti galimybę atlikti reitingavimo funkciją, kuri leistų pagal strategijoje numatytų tikslų pasiekimo lygį nustatyti vienos savivaldybės pasiekimų informacinės visuomenės, elektroninės demokratijos, elektroninės valdžios plėtros ir bendrai IRT srityje bei sudaryti galimybę pagal objektyvius rodiklius palyginti skirtingų savivaldybių pažangą.

Reguliariai, pavyzdžiui kas metus, Lietuvos e.Savivaldybės 2014 strategija bei jos įgyvendinimo pažanga LSA Informacinės visuomenės plėtros komitete galėtų būti apvarstyta, nustatant ar reikia koreguoti strateginį planą arba kurią nors jo dalį ir ar reikalinga apriboti arba išplėsti tam tikrus prioritetus ar iniciatyvas.

Lietuvos eSavivaldybės 2014 strategija

1. eSavivaldybė

Kas yra Elektroninė savivaldybė?

Elektroninė savivaldybė – tai kompleksas sprendimų, priemonių ir įrankių, kurių dėka savivaldybės veikla perkeliama į elektroninę erdvę, taip modernizuojant veiklą ir suteikiant galimybę efektyviau atlikti kasdienes darbus, priimti sprendimus, teikti paslaugas bei bendrauti ir bendradarbiauti su gyventojais.

Elektroninės savivaldybės strategija

Elektroninės savivaldybės (e.Savivaldybės) plėtra visų pirma yra orientuota į piliečių ir verslo sektoriaus poreikius. Šiandien daugiau nei 6 iš 10 lietuvių naudojami internetu ir šis skaičius nuolat auga. Plačiajuosčio interneto veikimo aprėptis nuolat plečiasi, praktiškai visi Lietuvos gyventojai naudojami mobiliaisiais telefonais. Bendraujame elektroniniu paštu, skaitome naujienas internete, rezervuojame lėktuvo bilietus, naudojame elektroninę bankininkystę ir vis dažniau naudojame internetą ieškodami informacijos ir paslaugų, teikiamų viešajame sektoriuje (tame tarpe ir savivaldybėse). Šiandien informacinės ir ryšių technologijos (IRT) yra viena iš svarbiausių viešojo sektoriaus modernizavimo ir restruktūrizavimo priemonių. Produktyvus IRT naudojimas gali didele dalimi pakeisti įprastą techninį rutininį darbą savivaldybėje, taip atlaisvinantis savivaldybės darbuotojus tiesioginiam darbui.

Lietuvos savivaldybių asociacija (LSA) parengė šį strateginį dokumentą „e.Savivaldybė 2014“ tam, kad patartų savivaldybėms kurioms IRT sritims jos turėtų skirti didžiausią dėmesį siekiant atitikti dabartinius, bei artimiausios ateities gyventojų ir verslo lūkesčius. LSA tikisi, kad daugelis savivaldybių pasinaudos šiuo strateginiu dokumentu, nusistatydamos savo tikslus IRT srityje artimiausiems trims metams bei įtrauks juos į savo strateginius dokumentus. Šiame dokumente taip pat rasite iniciatyvas, kurias LSA planuoja įgyvendinti skatinant IRT plėtrą savivaldos sektoriuje, bei palengvinant savivaldybėms siekti dokumente išdėstytų tikslų. LSA tikisi, kad daugelis iniciatyvų per šį laikotarpį bus įgyvendintos arba bus pradėtos įgyvendinti.

Šiame strateginiame dokumente „e.Savivaldybė 2014“ numatyti prioritetai atitinka tiek Europos Sąjungos, tiek Lietuvos nacionalinius strateginius dokumentus.

Lietuvos e.Savivaldybės vizija

Lietuvos savivaldybės turėtų patekti į Europos lyderių penketuką e.demokratijos, elektroninių paslaugų bei efektyvaus elektroninio administravimo srityse. Savivaldybės, kurios atitiks „e.Savivaldybė 2013“ iškeltus tikslus, prisidės prie šios vizijos realizavimo.

LSA vaidmuo

LSA siekia būti svarbiausiu savivaldybių partneriu plėtojant e.Savivaldybės viziją ir kartu su asociacijos nariais prisidėti prie IRT plėtros šiose srityse:

- Atstovauti ir ginti savivaldybių interesus santykiuose su centrinės valdžios institucijomis, tiekėjais ir kitomis interesų grupėmis;
- Prisidėti rengiant (esant galimybei, bendradarbiaujant su centrinės valdžios institucijomis) standartų, metodikų ir reikalavimų specifikacijas informacijos apsaugai, integruotiems sprendimams, bendriems įrankiams.
- Inicijuoti ir prisidėti prie savivaldybių kompetencijos ugdymo teikiant pasiūlymus, rekomendacijas, vertinant pasiekimus, rengiant gaires ir kuriant keitimosi patirtimi tinklus.

LSA yra įkūrusi Informacinės visuomenės plėtros komitetą, kuriame savivaldybių IRT specialistai reguliariai aptaria Lietuvos savivaldai aktualius IRT klausimus.

LSA yra sukūrusi tik savivaldybėms prieinamą svetainę – LSA IRT forumą (<http://www.savivaldybes.lt/it/knyga>) – kurios tikslas yra užtikrinti kompetenciją, kaupti informaciją bei patirtį, skirtą efektyviam IRT naudojimui savivaldybėse. LSA siekia, kad svetainėje sukauptomis žiniomis ir patirtimi galėtų pasinaudoti visi savivaldybės darbuotojai, diegiantys IRT bei naudojantys jas savo darbe.

2. Kodėl e.Savivaldybė?

Informacinės ir ryšių technologijos (IRT) pagal savo pobūdį yra horizontalios technologijos, turinčios poveikį visiems visuomenės sektoriams ir sritims. Šiandien IRT yra pagrindinis ekonomikos variklis, ženkliai prisidedantis prie produktyvumo didinimo tiek viešajame, tiek privačiame sektoriuose. Be to, IRT gali sudaryti galimybes vietos demokratijos stiprinimui, užtikrinti geresnį viešųjų bei administracinių paslaugų teikimą ir intensyvesnį bendradarbiavimą tarp institucijų, gyventojų ir verslo.

e.Savivaldybė – tai efektyvumas

IRT yra viena iš svarbiausių šiuolaikinės visuomenės vystymosi priemonių. Tyrimai rodo, kad apie 40 proc. produktyvumo augimo Europos Sąjungoje tenka IRT. Didelis produktyvumas yra svarbus tiek viešajam, tiek privačiam sektoriui, kadangi nesant efektyvaus viešojo sektoriaus, privačiam verslui būtų sudėtinga pasiekti aukštą produktyvumo lygį. Savivaldybės, norinčios patenkinti privataus verslo įmonių ir gyventojų poreikius, privalo rūpintis efektyvių elektroninių paslaugų teikimo užtikrinimu. Gyventojai ir verslo sektorius šiandien iš savivaldybių tikisi tokių elektroninių paslaugų, kurios atitiktų privačių paslaugų teikėjų produktyvumą ir techninį lygį.

e.Savivaldybė – tai dalyvavimas informacinėje visuomenėje

Elektroninė įtrauktis (e.įtrauktis) daugelio šalių darbotvarkėje yra vienas iš svarbiausių prioritetų. Visi gyventojai turi būti įtraukti į informacinę visuomenę nepaisant jų amžiaus, fizinės negalios, įgūdžių, geografinio atstumo ir kultūrinių skirtumų. Elektroninio turinio ir elektroninių paslaugų prieinamumas bei standartus atitinkantis savivaldybių interneto svetainių dizainas yra itin svarbios sąlygos pasiekti kiekvieną gyventoją ir suteikti jam galimybę dalyvauti informacinėje visuomenėje kaip pilnaverčiam jos nariui. E.įtrauktis taip pat yra būtinas vietos demokratijos plėtros veiksnys. Savivaldybės, užtikrindamos ir skatindamos bendravimą su gyventojais internetu, skatina politinių procesų ir diskusijų, svarbiais vietos politikos klausimais, matomumą ir suprantamumą.

e.Savivaldybė – tai geresnė paslaugų kokybė

IRT yra tinkamiausia priemonė siekiant pastebimai pagerinti viešųjų paslaugų kokybę. Gerėjantis informacijos prieinamumas internete, rutininių procesų automatizavimas bei integruotų elektroninių paslaugų sukūrimas gali iki minimumo supaprastinti prašymo suteikti paslaugą pateikimą, sprendimo suteikti paslaugą priėmimo procesą bei reikiamų dokumentų paruošimą.

e.Savivaldybė – tai vienalytis viešasis sektorius

IRT gali prisidėti prie vienalyčio ir geriau koordinuojamo savivaldos sektoriaus kūrimo. Informacija gali būti standartizuotai registruojama, saugojama ir perduodama tarp savivaldybės bei kitų viešojo sektoriaus institucijų. Keitimasis informacija leistų įgyvendinti integruotą bei prie individualių gyventojų poreikių pritaikytą paslaugų teikimą. Tai ženkliai sutaupytų tiek savivaldybės, tiek gyventojų laiką ir pinigus.

e.Savivaldybė – tai išteklių išlaisvinimas

IRT leidžia restruktūrizuotis ir atlaisvinti išteklius (tiek darbuotojus, tiek lėšas). IRT dėka galima pasiekti aukštą produktyvumo lygį, ypač dėl padidėjusių informacijos perdavimo galimybių internetu. Tokius pasiekimus sąlygoja sumažėję techninio/rutinio darbo apimtys, lengviau prieinama informacija bei sutrumpėję paslaugų teikimo terminai. Pasiekimai yra didžiausi, kada atskirų darbų valdymas grindžiamas iš anksto nustatytomis instrukcijomis, o informacija yra automatiškai gaunama iš duomenų bazių bei naudojamos iš dalies užpildytos formos.

e.Savivaldybė - efektyvus darbo organizavimas

IRT sprendimai yra svarbūs savivaldybės vidiniame darbe. Vidutinio dydžio savivaldybėje gali būti taikoma net iki 30 įvairių informacinių sistemų. Pavyzdžiui, efektyviam institucijos finansinių išteklių valdymui yra reikalingos finansų valdymo sistemos (FVS). Siekiant užtikrinti patikimą dokumentų apskaitą, kokybišką paslaugų teikimą bei naudojimąsi elektroniniais dokumentais yra reikalingos dokumentų valdymo sistemos (DVS). Aplinkos duomenų registravimui, planavimui ir bendram valdymui taip pat yra reikalingos geografinių duomenų sistemos (GIS). Visos taikomosios sistemos vienaip ar kitaip palengvina savivaldybės darbuotojo veiklą ir į savivaldybę besikreipiančio gyventojų darbą. Vieningos duomenų bazės sukūrimas, sistemų apjungimas ir integravimas leistų dar labiau optimizuoti darbo procesus, greitai apsiukeisti informacija ir išvengti duomenų dubliavimosi.

3. Strateginis IRT valdymas

Savivaldybės į IRT sprendimų pirkimą bei eksploatavimą investuoja daug lėšų. Norint, kad šios lėšos atsipirktų ir kad IRT investicijų suteikti technologiniai pranašumai būtų visiškai išnaudojami, įstaigoje dirbantys įvairių lygių vadovai privalo turėti atitinkamus įstaigos administravimo ir plėtros gebėjimus bei žinias, kaip pagerinti paslaugų efektyvumą ir kokybę, pasinaudojant technologijų suteikiamomis galimybėmis. LSA apklausos duomenimis tik trečdalis savivaldybių IRT specialistų mano, kad savivaldybės vadovybė pakankamai supranta ir yra įsigilinusį į IRT poreikį ir naudą organizacijai. Tai patvirtina tokie faktai, kad tik šiek tiek daugiau nei pusę savivaldybių yra įsteigusios IRT padalinį Likusiose savivaldybėse dirba po vieną – du IRT specialistus. Daugumoje savivaldybių IRT specialistams tenka neproporcingai didelis kompiuterizuotų darbo vietų bei informacinių sistemų skaičius ir dėl didelių darbo krūvių ypatingai sunku imtis naujų sistemų diegimo projektų, o pradėjus – sunku juos užbaigti..

Piliečių rinkti atstovai savivaldybėse – tarybos nariai - taip pat privalo turėti atitinkamo lygio žinias, tam, kad suprastų informacinių technologijų svarbą, naudotųsi e.demokratijos įrankiais ir galėtų priimti strateginius sprendimus IRT srityje.

Naujų sprendimų paieška turi kilti iš konkrečių poreikių, orientuotų į pagrindinius strateginius savivaldybės tikslus. Informacinės sistemos diegimas gali nepasiteisinti, jeigu nėra parengtas išsamus planas, numatantis, kaip pasinaudoti atsilaisvinusiais išteklių ir padidėjusiu efektyvumu. Geresni rezultatai, kuriuos gali sąlygoti investicijos į IRT paprastai negali būti pasiekti tol, kol įstaigoje nėra pasibaigę pokyčiai ir nėra apmokytas personalas. IRT diegimo teikiama nauda dažnai tampa nepastebima, nes atsilaisvinę išteklių, paprastai žmoniškieji resursai, nedelsiant yra nukreipiami kitų funkcijų vykdymui ar esamų paslaugų kokybės gerinimui. Todėl, jeigu siekiama pateisinti ir pagrįsti investicijas į IRT ir jeigu jos yra vertinamos kaip svarbi priemonė kokybės gerinimui, efektyvumo didinimui ir išteklių atsilaisvinimui, reikia užtikrinti geresnį IRT investicijomis pasiektų rezultatų dokumentavimą bei kokybišką IRT projektų įgyvendinimo kontrolę.

Strateginis IRT planavimas palengvina teisingų strateginių sprendimų priėmimą. Teisės aktais nėra reglamentuotas viešojo sektoriaus IRT strateginių planų rengimas ir strateginio IRT valdymo organizavimas. IRT strateginių planų ir strateginio valdymo nebuvimas didina riziką, kad IRT plėtros priemonės nesutaps su savivaldybės poreikiais, o lėšos IRT plėtrai bus naudojamos neefektyviai ir neturint aiškiai suformuluotų tikslų. LSA savivaldybių apklausos duomenimis tik viena savivaldybė buvo pasirengusi e.savivaldybės strategijai, kurią artimiausiu metu žada keisti. 23 savivaldybės nurodė, kad parengtos IRT strategijos neturi. Likusios IRT plėtrą dažnai labai nekonkrečiai mini savivaldybės strateginiame plėtros plane arba geriausiu atveju turi IRT plėtros programą savivaldybės trejų metų strateginiame veiklos plane.

Tikslai

1. 2011 m. aukščiausio lygio vadovai savivaldybėse bei jai pavaldžiose įstaigose ir organizacijose turi būti įgiję pakankamą kompetenciją, leidžiančią vadovauti IRT plėtros strategijos parengimui ir gebėti pasinaudoti IRT investicijų sukurtais rezultatais.

2. 2011 m. savivaldybės bei jai pavaldžios įstaigos ir organizacijos turi parengti strateginį IRT planą susietą su savivaldybės tikslais ir planavimo dokumentais.

3. 2011 m. savivaldybės politikai turi būti įgiję žinias apie IRT svarbą didinant savivaldybės veiklos efektyvumą bei gerinant teikiamų paslaugų kokybę.

4. Savivaldybės bei jai pavaldžios įstaigos ir organizacijos turi sugebėti įvertinti IRT investicijų sąlygotus rezultatus.

5. Savivaldybės struktūroje turi būti įsteigtas atskiras IRT padalinys, atsakingas už IRT eksploataciją ir plėtrą.

Iniciatyvos

1. LSA parengs metodiką, skirtą IRT planavimui savivaldybėse. Šia metodika savivaldybės galės pasinaudoti analizuodamos savo veiklą ir rengdamos į konkrečios savivaldybės poreikius orientuotą IRT strategiją.

2. LSA teiks konsultacines paslaugas IRT strateginio planavimo ir valdymo srityse.

3. LSA, esant galimybėms, inicijuos strateginio IRT valdymo ir rezultatų panaudojimo mokymus politikams ir savivaldybių vadovams.

4. LSA sieks, kad kitų sričių mokymo medžiagoje būtų skirtas dėmesys ir IRT daliai.

5. LSA sieks, kad būtų parengtas metodų ir priemonių aprašymas, skirtas IRT plėtros pasiekto efektyvumo įvertinimui ir panaudojimui.

6. LSA inicijuos įstatymų ir teisės aktų pakeitimus strateginio IRT planavimo ir valdymo srityse.

4. Darbuotojų gebėjimų vystymas

Būtina prielaida modernizuoti savivaldybės veiklą yra atitinkama darbuotojų kompetencija ir gebėjimai. LSA vykdytoje savivaldybių apklausoje IRT gebėjimų trūkumas, žemas darbuotojų kompiuterinis raštingumas įvardijamas kaip viena pagrindinių kliūčių siekiant įgyvendinti užsibrėžtus tikslus.

Savivaldos sektoriuje skirtingo administracinio lygmens IRT gebėjimų ugdymo poreikis skiriasi: savivaldybių vadovams bei skyrių vedėjams šis poreikis yra daugiausiai susijęs su IRT strateginio valdymo kompetencija, tuo tarpu kitiems darbuotojams kompetencijos poreikis itin aktualus specialiujų profesinių sistemų naudojimo srityje.

Ypač svarbus savivaldybės IRT specialistų kompetencijos lygis. IRT specialistų nuolatinį gebėjimų vystymo poreikį sąlygoja informacinių technologijų naujovės ir sparti pažanga šioje srityje. Būtent IRT specialistų profesionalumas leidžia panaudojant informacines technologijas modernizuoti viešąjį administravimą, didinti veiklos efektyvumą teikiant viešąsias ir administracines elektronines paslaugas, diegiant ir naudojant e.demokratijos ir kitus įrankius. Į klausimą „Ar Jūsų savivaldybės administracija per 2008-2010 m. organizavo mokymo kursus IRT specialistams, kėlė jų kvalifikaciją?“ teigiamai atsakė mažiau nei pusė (42 proc.) apklaustųjų. Deja dažnai lėšų trūkumas ar vadovybės požiūris neleidžia užtikrinti tinkamos savivaldybės IRT specialistų kompetencijos, nesudaromos sąlygos kelti kvalifikaciją specializuotose mokymuose.

Darbuotojų kompetencija dirbant su IRT įrankiais yra esminis faktorius siekiant efektyvaus administravimo ir užtikrinant kokybiškas paslaugas. Todėl savivaldybės turėtų įvertinti savo personalo IRT kompetenciją bei įtraukti darbuotojų IRT mokymus į savivaldybės metinius mokymo planus. Šis vertinimas turėtų apimti IRT pagrindinių žinių ir darbo su konkrečia sritimi gebėjimus. Būtina užtikrinti, kad visi darbuotojai turėtų minimalias šios srities žinias. Konkrečiai teminei sričiai skirtų IRT išmanymo poreikis skiriasi tarp darbuotojų grupių ir turėtų būti tenkinamas atsižvelgiant į atliktas analizes ir organizuojant mokymus. Itin svarbu, kad savivaldybės tiek vidinius, tiek išorinius mokymus parinktų pagal atitinkamą darbuotojų lygį.

Tikslai

1. Savivaldybės bei jai pavaldžios įstaigos ir organizacijos esant poreikiui, į metinius mokymo planus turi įtraukti darbuotojų kompetencijos ugdymo IRT srityje mokymus ir juos vykdyti.
2. Savivaldybės bei jai pavaldžios įstaigos ir organizacijos esant poreikiui, į metinius mokymo planus turi įtraukti IRT specialistų kompetencijos ugdymo mokymus ir juos vykdyti.
3. Užtikrinta savivaldybės IRT specialistų aukšta kompetencija IRT srityje.
4. Savivaldybės darbuotojai turi būti sertifikuoti ECDL specialistai ir turėti reikalingą kompetenciją darbui su informacinėmis sistemomis konkrečioje darbo vietoje.

Iniciatyvos

1. LSA IRT forumo pagalba, LSA prisidės prie savivaldybės darbuotojų ir IRT specialistų kompetencijos ugdymo .
2. LSA ieškos galimų finansavimo šaltinių ir rengs projektus savivaldybės IRT specialistų specialiuųjų gebėjimų ugdymui.

5. Viešumas, skaidrumas ir el. demokratija visiems

Pastaraisiais metais Lietuvoje daug kalbama apie ryškėjančias demokratijos problemas – priimamų valdžios sprendimų nepakankamą skaidrumą, mažėjančią rinkėjų aktyvumą, politikos virtimą šou, didėjančią nepasitikėjimą politinėmis institucijomis. Vienas iš būdų spręsti tokias problemas – ieškoti naujų piliečių ir valdžios komunikacijos formų, pasinaudojant e. demokratijos teikiamais privalumais.

Gerai veikiančią vietinę demokratiją rodo piliečių pasitikėjimas vietos politikais ir tai, kad piliečių išrinkti atstovai parengia darbotvarkę, administruoja išteklių naudojimą, atstovauja piliečius bei įgyvendina duotus pažadus. Visiems šiems veiksams būtina gera komunikacija, dialogas ir bendravimas su piliečiais. Gerai apgalvotas naujų technologijų naudojimas gali šį bendravimą palengvinti ir sustiprinti.

IRT yra tinkama priemonė, siekiant padidinti savivaldybėje vykstančių formalių politinių procesų matomumą. Beveik visos savivaldybės politines aktualijas skelbia internete. Informacinių ir komunikacinių technologijų pagalba savivaldybės piliečiams gali suteikti galimybę greitai gauti informaciją apie savivaldybės veiklą, miesto gyvenimą bei priimtus politinius sprendimus. Komitetų ir savivaldybės tarybos posėdžiai gali būti transliuojami internetu tiesiogiai, išsaugant įrašus, kurie bet kada gali būti peržiūrėti internete. Tai gali padėti padidinti politinių diskusijų ir procesų matomumą ir skaidrumą miesto gyventojams ir kitoms suinteresuotoms grupėms.

Naudodami skaitmeninius bendravimo būdus, savivaldybė bei politikai gali daug plačiau ir skaidriau pristatyti savo atliekamus darbus, iniciatyvas, atliktų darbų rezultatus bei suteikti piliečiams galimybes daryti įtaką politiniuose procesuose. Toks dialogas suteikia daugiau žinių savivaldybei apie piliečiams rūpimas problemas ir suteikia tvirtesnį pagrindą priimamiems politiniams sprendimams. Dažniausi tokio dialogo klausimai galėtų būti: teritorijų planavimo problemos, organizaciniai aspektai, biudžetas, taip pat klausimai susiję su savivaldybės veiklos prioritetų nustatymu, teikiant paslaugas gyventojams, bei bendro pobūdžio diskusijos.

Naujos IRT skatina naujas bendravimo formas, kurios gali ne tik sustiprinti vietos demokratiją, bet ir ją pakeisti. Todėl svarbu įvertinti ir realizuoti nepanaudotą demokratijos potencialą, kurį gali suteikti šių technologijų taikymas. Didelių ir prieštaringų klausimų sprendimui gali būti naudojamos skaitmeninės apklausos, kurios daugeliu atvejų gali pateikti išsamesnę informaciją ir padidinti piliečių įtraukimą. Ne mažiau svarbu yra ir užtikrinti,

jog šių skaitmeninio komunikavimo formų dalyviai nedelsiant gautų atsakymą į pateiktas užklaudas, kuriame paaiškinama kaip jų užklausa bus nagrinėjama ir atsakoma.

Savivaldybės skelbiama informacija turi būti pateikiama ir skelbiama taip, kad ja galėtų naudotis ir ji būtų prieinama visiems piliečiams. Reikalavimus vienodai interneto svetainių struktūrai ir jose talpinamai informacijai reglamentuoja Bendrųjų reikalavimų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms aprašas. Atlikus savivaldybių interneto svetainių tyrimą kaip laikomasi šių reikalavimų, išaiškėjo, kad tik nedaugelis savivaldybių atitiko 90% patvirtintas svetainės struktūros nuostatas.

Tikslai

1. Iki 2013 m. savivaldybės turi būti sukūrę skaitmeninius kanalus dialogui tarp piliečių, savivaldybės ir piliečių rinktų atstovų.

2. Iki 2012 m. savivaldybių interneto svetainės turi atitikti Bendrųjų reikalavimų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms aprašą

Iniciatyvos

1. LSA prisidės prie apsiikeitimo informacija ir patirtimi susijusių su savivaldos interneto svetainių kokybe ir prieinamumu.

2. LSA skatins savivaldybes laikytis Bendrųjų reikalavimų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms apraše išdėstytų nuostatų.

6. „Vieno langelio“ principas ir elektroninės paslaugos

Jau ilgą laiką Viešojo administravimo įstatyme yra įtvirtintas reikalavimas visoms viešojo administravimo įstaigoms, tame tarpe ir savivaldybėms, laikytis vieno langelio principo. Tačiau dėl įvairių priežasčių, tokių kaip paviršutiniškas „vieno langelio“ principo suvokimas, į „vieno langelio“ principą neorientuotas teisinis reguliavimas, nepakankamas informacinių technologijų panaudojimas ir finansinių bei materialinių išteklių stoka, „vieno langelio“ principas daugelyje savivaldybių nėra taikomas.

„Vieno langelio“ principu sprendžiama viena svarbiausių šiuolaikinio viešojo administravimo problemų - kaip palengvinti gyventojų ir verslo rūpesčių našatą tvarkant reikalus savivaldybėje.

Laikantis „Vieno langelio“ principo ir sėkmingai taikant IRT, žmogus paslaugas gauna greičiau (t.y. viską atlieka „prie vieno langelio“), taupo savo pinigus (nereikia vykti į skirtingas viešojo administravimo institucijas informacijos ar dokumentų) ir jam nebereikia skirti daug pastangų ir laiko aiškinantis, kaip gauti vieną ar kitą paslaugą (nebūtina suprasti, kaip veikia viešojo administravimo institucijos).

Sėkmingai pritaikius IRT savivaldybės taip pat gauna nemažų privalumų laikydamosi „Vieno langelio“ principo - aukštos klasės savivaldybės specialistai taupo savo laiką (mažiau bendraujama su piliečiais) ir gali skirti laiką sudėtingesnėms užduotims. Savivaldybė taupo lėšas (pritaikius IRT nereikia popierinių dokumentų), našiau bei efektyviau aptarnauja piliečius, todėl savivaldybė pasiekia pripažinimo tarp gyventojų teikdama aukštos kokybės paslaugas.

Įtvirtinant „Vieno langelio“ principą, savivaldybė turi įgyvendinti aiškią į klientą orientuotą strategiją, numatyti atitinkamas praktikas ir sprendimus, kuriais būtų siekiama pagerinti gyventojų aptarnavimą, užtikrinti geresnę atskaitomybę ir daryti pakeitimus gyventojų ir valdžios santykių tobulinime. Šių tikslų įmanoma pasiekti tik taikant IRT.

Elektroninių paslaugų diegimas yra neatsiejamas nuo „vieno langelio“ principo. Pasiūliusi paslaugų teikimą „Vieno langelio“ principu, savivaldybė atsiduria per vieną žingsnį nuo paslaugų perkėlimo į elektroninę erdvę.

Svarbiausi tikslai, kurių siekia savivaldybės, plėtodamos elektronines paslaugas gyventojams ir verslui, yra noras padidinti vidinių procesų efektyvumą. Be to, piliečiai vis labiau pageidauja su viešuoju sektoriumi bendrauti pasitelkiant elektroninius sprendimus, taip kaip jau ilgą laiką bendrauja su bankais ar kitom paslaugas teikiančiomis verslo struktūrom.

Savivaldybės, kurios nori pasiūlyti elektronines paslaugas, parengia labai panašius sprendimus, tačiau tik kai kurie iš jų yra pritaikyti prie vietinės specifikos. Taigi natūralu siekti savivaldybių bendradarbiavimo kuriant tokio tipo sprendimus tiek vietos, tiek valstybės lygmenyje. Savivaldos sektorius gali plėtoti aukštos kokybės paslaugas pasitelkiant standartizaciją, rengiant bendras technines specifikacijas ir dalinantis technologijomis bei kompetencija.

Centrinės valdžios institucijos yra sukūrusios interneto portalus Elektroniniai valdžios vartai (epaslaugos.lt) ir Verslo vartai (verslo.vartai.lt). Elektroniniai valdžios vartai buvo sukurti ir skirti tiek gyventojams tiek verslui, o Verslo vartai - verslo sektoriui. Kol kas nė viena savivaldybė nepristato savo teikiamų paslaugų Elektroniniuose valdžios vartuose, tačiau visos tai daro Verslo vartuose.

Tikslai

1. Iki 2013 m. savivaldybės turi pasiūlyti piliečiams skirtas elektronines paslaugas per Elektroninius valdžios vartus.

2. Iki 2013 m. savivaldybės turi sugebėti pasiūlyti elektroninius savitarnos sprendimus, atitinkančius 3 ir 4 paslaugų perkėlimo į elektroninę erdvę lygius, dažniausiai naudojamiems paslaugoms.

Iniciatyvos

1. LSA sieks, kad savivaldybių savarankiškai vykdomų „vieno langelio“ principo bei paslaugų perkėlimo į elektroninę erdvę projektų metu įgytos žinios, patirtis ir sprendimai būtų pateikti visoms savivaldybėms susipažinti.

2. LSA parengs „Vieno langelio“ principo bei elektroninių paslaugų savivaldybėje diegimo gaires bei esant galimybėms organizuos mokymus.

3. LSA inicijuos reikalingų teisės aktų pakeitimus, jei dėl teisės aktų negalimas paslaugų teikimas „vieno langelio“ principu arba jų perkėlimas į 3 ar 4 paslaugų perkėlimo į elektroninę erdvę lygį.

7. Atviri standartai

Programinės įrangos rinkoje daugiausia galimybių turi tie produktai, kuriais gali naudotis dauguma vartotojų. Tuo pačiu tokia situacija gali sąlygoti ir savivaldybėms nepageidaujamą tiekėjų monopolijos atsiradimą. Kai kurios savivaldybės yra pririštos prie tam tikrų tiekėjų, kadangi jokie konkurentai negali pateikti produktų, suderinamų su tomis sistemomis, į kurias savivaldybė anksčiau yra investavusi.

Elektroninio viešojo administravimo įdiegimas savivaldybės sektoriaus administravime priklauso nuo to, ar pagerės viešojo sektoriaus sistemų sąveika tarpusavyje, taip pat su piliečiais bei verslo sektoriumi. Bendrų IRT standartų viešajam sektoriui apibrėžimas, vadovaujantis tarptautiniais atvirais standartais, užtikrins geresnę sąveiką tarp viešųjų įstaigų ir tarp administracinių lygmenų, nepriklausomai nuo skirtingų tiekėjų. Savivaldybės, ateityje vykdydamos viešuosius pirkimus, turėtų reikalauti iš tiekėjų pateikti sprendimus, pagrįstus atvirais standartais ir atitinkančius viešajam sektoriui skirtus teisės aktus, bei centrinės valdžios ir LSA rekomendacijas.

Tikslai

1. Savivaldybės turi įtraukti atvirų standartų reikalavimus į savo planavimo bei pirkimų dokumentus skirtus IRT.
2. Savivaldybės turi įgyvendinti atitinkamus, tarp jų ir teisės aktais numatytus, reikalavimus dėl atvirų standartų naudojimo visose su IRT susijusiose srityse.

Iniciatyvos

1. LSA skatins tiekėjus jų siūlomose sistemose pritaikyti atvirų formatų naudojimą bei atitinkamus vyriausybinius ir tarptautinius atvirus standartus.
2. LSA skatins keitimosi duomenimis ir dokumentais standartų plėtojimą savivaldos sektoriuje.

8. Dokumentų valdymas

Dokumentų rengimas, registravimas, tvarkymas ir saugojimas – neatsiejama bet kurios viešojo sektoriaus organizacijos veiklos dalis, todėl efektyvus dokumentų valdymas ženkliai dalimi taupo savivaldybės laiką ir lėšas bei palengvina rutininis darbus specialistams.

Lietuvos archyvų departamentui patvirtinus Elektroninių dokumentų valdymo taisykles, Elektroniniu parašu pasirašyto elektroninio dokumento specifikacijos reikalavimų aprašą, Elektroniniu parašu pasirašyto elektroninio dokumento specifikacija ADOC-V1.0 tapo įmanoma ir netgi, kai kuriais atvejais, privaloma savivaldybėse pradėti naudoti elektroninius dokumentus.

Dokumentų valdymo sistemos (DVS), tiek įprastų tiek elektroninių dokumentų valdymui, įsidiegimas yra viena iš būtinųjų produktyvaus dokumentų valdymo sąlygų ir vidinių procesų efektyvumo didinimo prielaida. DVS užtikrintų ne tik greitą dokumentų išsaugojimą ir paiešką. Ji leistų automatizuoti tokius procesus kaip dokumentų priėmimas, registravimas, dokumentų rengimas bei siuntimas, pavedimų nukreipimas specialistams, įvykdymo kontrolė. DVS taip pat leistų kontroliuoti prieigos prie dokumentų teises, pakeltų darbo su dokumentais kokybę. Atitinkama kryptimi vystoma DVS leistų ženkliai pagerinti ir savivaldybės teikiamų paslaugų valdymą, strateginio planavimo procesus bei kontrolę.

Be DVS sunkiai įsivaizduojamas „Vieno langelio“ principo taikymas bei elektroninių paslaugų teikimas, kadangi pradėjus naudoti elektroninius dokumentus, nemaža dalis gyventojų prašymų į savivaldybę pateks būtent elektroninio dokumento pavidalu ir tam reikėtų būti pasirengus iš anksto.

Didelis dėmesys turėtų būti skirtas dokumentų valdymo sprendimams, kurie be standartinio funkcionalumo leidžia DVS integruotis į visą savivaldybės bei išorinių organizacijų IRT infrastruktūrą bei užtikrina duomenų perdavimo galimybes tarp savivaldybės interneto svetainės, duomenų bazių, archyvavimo sistemų ir vidinių savivaldybės veiklos sistemų.

Lietuvos archyvų departamentas pradėjo įgyvendinti Elektroninio archyvo infrastruktūros sukūrimo projektą, kurio metu iki 2012 m. bus sukurta elektroninio archyvo informacinė sistema, skirta viešojo sektoriaus institucijų elektroniniams dokumentams saugoti. Nacionalinio masto elektroninis archyvas bus viena svarbiausių elektroninių dokumentų gyvavimo ciklo dalių, todėl savivaldybės turėtų pasirengti šiems pokyčiams.

Tikslai

1. Iki 2012 m. visos savivaldybės turi įsidiegti dokumentų valdymo sistemas, skirtas tiek įprastiems, tiek elektroniniams dokumentams valdyti ir pagrįstas atitinkamais patvirtintais teisės aktais bei standartais.

Iniciatyvos

1. LSA skatins savivaldybes pereiti prie elektroninių dokumentų
2. LSA ieškos galimų finansavimo šaltinių DVS įdiegimui ar modernizavimui.

9. Žemėlapiai ir geografinių duomenų valdymas

Geografinė informacija savivaldybėse atlieka svarbų vaidmenį vykdant teritorijų planavimą, aplinkos apsaugą, žemėtvarką, miškotvarką, gamtos išteklių valdymą ir gyventojams bei verslui skirtų paslaugų plėtrą. Savivaldybėms taip pat tenka nemenkas vaidmuo sudarant žemėlapius, kaupiant ir platinant geografinius duomenis. Geografinių duomenų prieinamumas ir tikslumas yra lemiamas faktorius savivaldybei priimančioms sprendimus ir plėtojant kokybiškas paslaugas. Šiuo metu savivaldybės turi daug neišnaudotų galimybių pasiūlyti verslo sektoriui (projektuotojams, architektams, geodezininkams, matininkams; statybų ir planavimo organizatoriams, ir t.t.) ir gyventojams paslaugas, paremtas skaitmenizuota geografinė informacija.

Skaitmenizuotai geografinė informacijai valdyti yra pasitelkiamos Geografinės informacinės sistemos (GIS). Savivaldybių kompetenciją, susijusią su GIS duomenų bazių sudarymu ir jų integralumu, reglamentuoja Geodezijos ir topografijos įstatymas, kuris skelbia, kad savivaldybė, vadovaudamasi georeferencinių duomenų bazių specifikacijomis, nustato savivaldybės teritorijos duomenų bazių turinį bei naudojimosi sąlygas fiziniams ir juridiniams asmenims, nepažeidžiant autorių teisių į duomenų bazes. Tame pačiame įstatyme taip pat nurodyta, kad žinybinių duomenų bazių tvarkytojai atsako už duomenų patikimumą ir jų integralumą geografinėse informacinėse sistemose.

GIS atveria galimybes modernizuoti savivaldybės darbo metodus. Itin aktualu, jog galima įdiegti ir pritaikyti tokius technologinius sprendimus, kurie gali susieti informaciją su skirtingomis profesinėmis sritimis. Tokia lengvai prieinama lokalizuota savivaldybių informacija tiek savivaldybės viduje tiek internete prisidės prie žinių visuomenės plėtros ir paskatins optimalų ir darnų valdymą bei plėtrą.

Daugelis savivaldybių šiuo metu duomenis kaupia senais metodais ir juos saugo lokaliai, nesidalindamos su kitomis institucijomis. Situaciją galėtų pakeisti vykdomas Lietuvos geografinės informacijos infrastruktūros (toliau LGII) projektas. LGII projektu kuriamas pilnavertis nacionalinės geografinės informacijos infrastruktūros karkasas, jungiantis svarbiausių valstybės geografinių duomenų bazių, registrų, kadastrų teikėjus (institucijas). Šį karkasą sudaro techninė bei programinė įranga, duomenų rinkiniai, žmonių ištekliai, sukurtos metodikos, standartai, duomenų modeliai, klasifikatoriai ir kitos priemonės, leidžiančios metodiškai ir techniškai sujungti skirtingus valstybės duomenų rinkinius į harmoningą sistemą. Tokios sistemos pagrindu sukuriamas vienas nacionalinis geografinės informacijos Interneto portalas, per kurį vyksta apsiikeitimas svarbiausiais valstybės duomenimis, jie pasiekiami vienoje vietoje ir yra tarpusavyje suderinti, naudotojai duomenis gali teikti ir gauti pageidaujamu formatu. Duomenys turėtų būti kaupiami pagal vieną saugojimo ir vaizdavimo standartą, atitinkantį šiuolaikinių skaitmeninių technologijų reikalavimus. Šiuo metu, dirbant su GIS tipo duomenimis, rekomenduojama vadovautis Geodezijos ir kartografijos techninių reikalavimų reglamentu, patvirtintu Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos, bei duomenis kaupti ir valdyti Lietuvos koordinacinių sistemoje. Todėl be galo svarbu, kad savivaldybės prisijungtų ir dalyvautų šiame projekte.

Tikslai

1. Iki 2014 m. visos savivaldybės turėtų standartizuotai skaitmenizuoti savo turimą geografinę informaciją.
2. Iki 2014 m. visos savivaldybės turi dalyvauti LGII bendradarbiavimo tinkle.
3. Iki 2014 m. visos savivaldybės privalo užtikrinti, kad gyventojai ir verslas galėtų lengvai ir paprastai naudotis savivaldybės geografiniais duomenimis.

Iniciatyvos

1. LSA sieks, kad būtų parengtos Savivaldybių duomenų tvarkymo ir teikimo bei naudojimo LGII projekte sąlygos.
2. LSA, skatindama GIS naudojimąsi sieks, kad būtų parengtas savivaldybių pavyzdinis GIS miesto duomenų modelis (modelis turėtų būti aprašytas metodiškai ir technologiškai, konkrečiai neprisirišant prie realizavimo priemonių)
3. LSA skatins LGII ir savivaldybių bendradarbiavimą.

10. Strateginis planavimas ir valdymas

Strateginis planavimas – formalizuota sistema, užtikrinanti viso strateginio valdymo proceso realizavimą, kurio metu nustatomos veiklos kryptys ir būdai, kaip efektyviausiai panaudoti turimus ir planuojamus gauti finansinius, materialinius ir žmogiškuosius išteklius misijai vykdyti, numatytiems tikslams pasiekti, taip pat veiklos stebėjimas ir atsiskaitymas už rezultatus.

2002 m. Lietuvos Respublikos vyriausybei priėmus nutarimą dėl strateginio planavimo metodikos, viešajame sektoriuje, tame tarpe ir savivaldybėse, buvo pradėti rengti strateginio planavimo dokumentai. Savivaldybės savo veiklą grindžia savivaldybės plėtros strateginiu planu, savivaldybės subalansuotosios plėtros strateginiu planu, bendruoju planu, savivaldybės strateginiu veiklos planu.

Strateginio planavimo metodika apima piramidės principą - kiekviena organizacija turi turėti misiją, ilgalaikius tikslus, trumpalaikius tikslus bei veiksmus ir priemones jiems įgyvendinti. Tikslai turi būti hierarchiški ir žemesnės grandies tikslai turi daryti tiesioginę įtaką aukštesnio hierarchijos lygio tikslams. Visiems veiksmams ir priemonėms turi būti priskirti atsakingi asmenys. Savo ruožtu vienos organizacijos strateginis planas turi sietis su visos valstybės strateginiu planu ir valstybės prioritetais. Visi tikslai turi būti išmatuojami t.y. turi būti įmanoma juos įvertinti kiekybine išraiška. Vien sukurti strateginius planus, suformuoti rodiklius ir juos sekti nepakanka. Atsiranda į ateitį nukreipti klausimai - kaip pajungti visą organizaciją į planavimo procesą, kaip efektyviai sekti strategijos ir veiksmų įgyvendinimą bei kaip atsiskaityti prieš piliečius?

Savivaldybės, strateginio planavimo procese, susiduria su jo valdymo problemomis: nes strateginiai planai sudaromi rankiniu būdu; nepakankamai aprašyti rodikliai; strateginiai planai keičiami kartu su veiklos pasikeitimais; užduotys rodikliams pasiekti menkai kontroliuojamos; nėra aiškiai apibrėžtų atsakomybių; nėra griežtai laikomasi terminų; nėra griežtos sąsajos su finansavimu ir biudžetu; ne visada savivaldybės strateginiai planai sudaro bendrą planų grupę; nėra vienodo formato, vienoje vietoje sukauptos informacijos apie strateginių planų vykdymą. Visa tai sąlygoja strateginio planavimo ir valdymo neefektyvumą, strateginis planavimas lieka formalumu, negaunama nauda, neužtikrinamas veiklos valdymo skaidrumas.

Šių problemų sprendimui savivaldybė turėtų atnaujinti vidines tvarkas ir procedūras strateginių planų rengimui bei pasinaudoti IRT teikiamomis galimybėmis šioje srityje. Įdiegta Strateginio planavimo ir valdymo informacinė sistema (SPVS) strateginio planavimo procesui automatizuoti optimizuotų šį darbą. SPVS sudarytų galimybes formuoti strategijos žemėlapij, skyrių ir departamentų veiklos perspektyvas, bendradarbiauti rengiant planus, valdyti užduotis, nustatyti atsakomybes, stebėti užsibrėžtų tikslų siekimą, planinius ir faktinius rodiklius, formuoti ataskaitas, automatizuoti rodiklių įvykdymo surinkimą ir kt. SPVS integravimas su savivaldybės Dokumentų valdymo bei Finansų valdymo sistemomis leistų visoms strateginiame planavime ir valdyme dalyvaujančioms grandims dar efektyviau, produktyviau valdyti planavimo procesą bei priimti savalaikius sprendimus.

Tikslai

1. Iki 2014 m. savivaldybės turi įsidięgti Strateginio planavimo ir valdymo informacinės sistemas strateginiam planavimui ir valdymui automatizuoti.

Iniciatyvos

1. LSA parengs gaires, kuriose bus pateikta geriausia praktika atliekant Strateginio planavimo ir valdymo informacinės sistemos pirkimus ir diegimus.

2. LSA inicijuos, kad savivaldybėse būtų sukurta veiklos efektyvumo skatinimo sistema, užtikrinanti viešą informacijos skelbimą apie pasiektus rezultatus bei panaudotas lėšas, nustatanti darbuotojų skatinimo tvarką susietą su pasiektais rezultatais.

11. Nemokama programinė įranga

Nemokamos programinės įrangos naudojimas viešajame sektoriuje išaugo tiek Lietuvoje, tiek ir daugelyje kitų Europos šalių. Gartner grupės atliktas vertinimas rodo, kad net 80 proc. visos 2012 m. sukurtos programinės įrangos turės atviro šaltinio kodo elementus. LSA apklauskos duomenimis, Lietuvos savivaldybės atvirojo kodo nemokamą programinę įrangą tarnybinėse stotyse teigiamai ir labai teigiamai vertina 72 proc. respondentų, o kompiuterizuotose darbo vietose – 62 proc. respondentų. Nemokama programinė įranga geriau dirba su atvirais standartais, suteikia didesnę tiekėjų pasirinkimo laisvę, nepriklausomybę nuo vieno gamintojo kainodaros, dažnai reikalauja mažesnių kaštų techninei įrangai įsigyti. Taip pat užtikrina geresnes galimybes vietinio verslo plėtrai ir didesnei konkurencijai. Vietinės IRT įmonės bus priverstos, siūlant technologinius sprendimus, kuo daugiau naudoti nemokamos programinės įrangos sprendimų ir taip stengtis atlaikyti didžiųjų nacionalinių ir tarptautinių žaidėjų konkurenciją.

Nemokama programinė įranga yra pagrįsta koncepcija, kad technologija ir kompetencija turi būti dalinamasi. Visų savivaldybių kasdieniniam darbui ir paslaugų plėtrai yra reikalinga programinė įranga, turinti panašų funkcionalumą.

Todėl didžiausią produktyvumą galima pasiekti sukūriant savivaldybių „Nemokamos programinės įrangos kontaktų tinklą“, kuriame būtų plėtojami sprendimai, pagrįsti nemokama programine įranga, ir šiais sprendimais dalinamasi su kitomis savivaldybėmis. Šis sprendimas turėtų apimti ne tik nemokamas atvirojo kodo programas, diegiamas tarnybinėse stotyse (tinklo programinė įranga, elektroninio pašto sistema, elektroninių „šiukšlių“ filtravimo programa, turinio valdymo sistemos ir pan.), bet ir kitas nemokamas programas, diegiamas kiekvienoje darbo vietoje. Tai galėtų būti nemokama biuro programinė įranga, archyvavimo programos, naršyklės, failų tipų konverteriai, antivirusinė programinė įranga ir pan.

Naudojantis tokiomis programomis, būtų galima savivaldybėms ženkliai sutaupyti dalį lėšų, skiriamų programinės įrangos įsigijimui. Be to, nemokamos programinės įrangos vystymas, priežiūra, ir žinios aptarnavimui gaunami ne tik iš gamintojo pusės, bet ir iš didelės kūrėjų bendruomenės. Dar viena priežastis, kodėl verta naudotis nemokama programine įranga yra tai, jog nemokamos programinės įrangos kūrėjai dažniausiai laikosi atvirų standartų. Atvirų standartų naudojimas neleidžia susidaryti situacijai, kai organizacija yra pririšta prie vienintelio programinės įrangos gamintojo. Rezultatas - savivaldybės gali pasirinkti programinės įrangos modulį su geriausiu kainos – kokybės santykiu.

Tikslai

1.

Iki 2012 m. savivaldybės turi įvertinti nemokamos programinės įrangos naudojimo galimybes tiek kompiuterizuotose darbo vietose, tiek tarnybinėse stotyse.

Iniciatyvos

1. LSA remia iniciatyvas, skirtas IRT specialistų švietimui ir gebėjimų ugdymui, vykdamas nemokamos programinės įrangos diegimo pirkimus, bei diegiant ir naudojant nemokama programine įranga pagrįstus sprendimus.

2. LSA skatins savivaldybių keitimąsi patirtimi, kaip panaudoti nemokamą programinę įrangą savivaldos sektoriuje.

12. Savivaldybių bendradarbiavimas IRT srityje

Savivaldybių bendradarbiavimas IRT srityje leistų pasiekti gerų rezultatų modernizuojant administravimą ir teikiant kokybiškesnes savivaldybių paslaugas. Toks bendradarbiavimas apimtų žiniomis paremtą bendrą veiklą, paramą bendriems veiksams, atsakomybes už konkrečių funkcijų įgyvendinimą, įrangos priežiūros perkėlimą vienai savivaldybei ar bendrų savivaldybių įmonių kūrimą.

Jau šiandien daugelis savivaldybių bendradarbiauja rengdamos bendrus IRT projektus. LSA apklausos duomenimis, 72 procentai apklaustų savivaldybių nurodė, kad vykdė, vykdo arba planuoja vykdyti bendrus IRT projektus su kitomis savivaldybėmis. 53 procentai iš dalies ir 40 procentų savivaldybių tvirtai mano, kad vykdamas bendrą IRT projektą kartu su kitomis savivaldybėmis, jį įgyvendinti lengviau, negu kiekvienai savivaldybei tai darant atskirai. Kartu vykdamas projektus pasiekiami geresni ir kokybiškesni rezultatai, taupomos lėšos, dalijamasi patirtimi ir kompetencija.

Skatintinas savivaldybių bendradarbiavimas pasitelkiant IRT tokiose srityse kaip viešieji pirkimai, asmenų konsultavimas, kompiuterinės ir programinės įrangos priežiūra ir eksploatavimas. Naudinga savivaldybėms bendradarbiauti plėtojant plačiajuosčio ryšio tinklus, įrengiant vaizdo stebėjimo sistemas, diegiant elektronines paslaugas ir informacines sistemas, keičiantis gerąją praktika. Savivaldybių bendradarbiavimas IRT srityje atveria plačias galimybes padidinti veiklos efektyvumą ir pasiekti geresnį išteklių panaudojimą. Bendradarbiavimas ir funkcijų pasidalijimas ypač naudingas ribotais ištekliais disponuojančioms savivaldybėms.

Aktualus yra ir bendradarbiavimas IRT srityje tarp savivaldybių bei joms pavaldžių įstaigų ir organizacijų. Toks bendradarbiavimas naudingas optimizuojant IRT kaštus. Tokio bendradarbiavimo mąstas ir sritys dažnai priklauso nuo įstaigos pobūdžio. Bendradarbiavimas išimtinai pagrįstas IRT paslaugomis turėtų būti organizuojamas taip, kad patenkintų esamus savivaldybės ir jai pavaldžių įstaigų bei organizacijų veiklos poreikius, atsižvelgiant į konkurencingumą reglamentuojančius teisės aktus. Svarbu atkreipti dėmesį, kad ne visos IRT funkcijos gali būti perkeltos į bendradarbiavimo erdvę. Net ir glaudžiai bendradarbiaudama ir patikėdama dalį savo IRT paslaugų kitoms institucijoms, kiekviena savivaldybė visgi turėtų neprarasti kompetencijos strateginio IRT planavimo ir viešųjų pirkimų srityse, bei žinių, kaip būtų galima pasiekti naudos panaudojant IRT.

Tiek bendradarbiavimo IRT srityje tarp savivaldybių, tiek bendradarbiavimo tarp savivaldybių bei joms pavaldžių įstaigų ir organizacijų nauda galėtų būti: sumažėjusios išlaidos ryšiams ir interneto prieigai; sumažėję įsigijimo ar diegimo kaštai vykdamas; didelės apimties IRT pirkimus; sumažėjusios eksploataavimo ir techninės priežiūros išlaidos; sumažėjusios išorinių paslaugų pirkimo išlaidos; profesionalėjantis personalas, kas gerintų veiklos kokybę ir stabilumą; efektyviau įgyvendinami IRT projektai, keitimasis gerąja praktika; laiko ir žmogiškųjų išteklių taupymas; inovatyvių IRT diegimas siekiant užtikrinti veiklos kokybę ir efektyvų paslaugų gyventojams ir verslo įmonėms teikimą.

Šiuo metu tik nedidelė dalis žinių, apie savivaldybių bendradarbiavimą IRT srityje, yra susisteminta ir apibendrinta. Todėl būtina toliau dirbti įvardinant naujas patirties mainų sritis bei rengiant gaires procesų, metodų bei modelių tobulinimui.

Tikslai

1. Savivaldybės turi įvertinti galimybes padidinti efektyvumą ir administravimo kokybę bei paslaugų teikimą, pasitelkiant savivaldybių bendradarbiavimo galimybes IRT srityje.
2. Savivaldybės savo strateginiuose dokumentuose turi įtraukti bendradarbiavimą IRT srityje ir numatyti priemones.

Iniciatyvos

1. LSA parengs savivaldybių bendradarbiavimo IRT srityje gaires.
2. LSA prisidės prie patirties mainų ir kompetencijos ugdymo IRT srityje per LSA IRT forumą ir rengdama konferencijas.
3. LSA IRT forume sukurs teminę sritį, skirtą savivaldybių bendradarbiavimui panaudojant IRT.
4. LSA sieks, kad bendradarbiaudamos IRT srityje savivaldybės išlaikytų ir ugdytų kompetenciją IRT srityje.

13. Informacijos saugumas

Naujos technologijos, internetas, didėjantis kompiuterių vartotojų skaičius ir technologinių sprendimų sudėtingumas bei diegiamų informacinių sistemų gausa reikalauja užtikrinti keliamus reikalavimus informacijos saugumui savivaldybėse. Be to, nešiojami kompiuteriai, mobilūs prietaisai, atminties kortelės ir bevielės technologijos šiandien kuria grėsmes saugumui, apie kurias nebuvo net galima pagalvoti prieš keletą metų.

Viešojo sektoriaus IRT sistemose duomenų surinkimui, tvarkymui, paslaugų teikimui ir kitais tikslais itin plačiai naudojami asmens kodai, informacija apie pajamas ir kita jautri informacija. Asmens kodų naudojimas internetinėse paslaugose padidina tapatybės duomenų vagysčių tikimybę.

Informacijos saugumo priemonių įtvirtinimas ir įgyvendinimas reikalauja, kad duomenų saugumo tikslus ir priemones suvoktų visa organizacija. Saugumo gerinimas turi būti nuolat besitęsiantis ir tobulintinas procesas. Visų pirma, informacijos saugumo svarbą turi suprasti organizacijos vadovybė, tačiau norint užtikrinti aukštą saugos lygį organizacijoje, būtina, kad visi darbuotojai suvoktų bei laikytųsi ne tik strateginių informacijos saugos tikslų, bet ir konkrečių kasdieninių saugumo užtikrinimo procedūrų.

Kalbant apie informacijos saugą, reikėtų atkreipti dėmesį ir į ją reglamentuojančius teisinius ir norminius aktus: įstatymus, nutarimus ir tvarkas. Vienus reikalavimus nustato Seimas ir Vyriausybė, kitus – pati organizacija. Reikia paminėti, kad savivaldybių vidaus tvarkos neturi prieštarauti aukštesnių institucijų reikalavimams. Be to, teisiniuose reikalavimuose taip pat yra nurodoma vartotojų atsakomybė dėl informacijos apsaugos, todėl kiekvienam informacinės sistemos vartotojui derėtų žinoti, kokios nuobaudos gali grėsti nepaisant tam tikrų reikalavimų.

Reikia paminėti, kad dauguma su saugumu susijusių teisės aktų savivaldybėms yra tik rekomendacinio pobūdžio, tačiau šių teisės aktų įgyvendinimas padeda pačiai organizacijai užtikrinti informacijos saugą.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintais Bendriaisiais elektroninės informacijos saugos valstybės institucijų ir įstaigų informacinėse sistemose reikalavimais savivaldybėje turi būti parengti duomenų saugos nuostatai ir saugaus darbo su duomenimis tvarka, apimantys visą savivaldybės informacinę sistemą (registrai, kompiuterių tinklui, duomenų bazių sistemai, nešiojamiesiems kompiuteriams). Duomenų saugos nuostatuose turi būti aprašyta sistema ir joje tvarkomų duomenų svarbumas, kvalifikaciniai reikalavimai, rizikos veiksnių analizė, nenumatytų situacijų valdymo principai ir planai. Taip pat turi būti paskirtas darbuotojas, atsakingas už informacijos apsaugos koordinavimą įstaigoje – informacijos apsaugos įgaliotinis. Remiantis LSA atlikta savivaldybių apklausa, net 73 procentai apklaustų savivaldybių yra paskirusios informacijos apsaugos įgaliotinius, tačiau tik 20 procentų yra parengusios savo informacinės sistemos nuostatus. Nuostatuose turi būti numatyta visų, su informacine sistema, susijusių darbuotojų atsakomybė už informacijos apsaugos politikos pažeidimus.

Ypatingą dėmesį reiktų atkreipti į Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymą, kurio pagrindinis tikslas – ginti žmogaus privataus gyvenimo neliečiamumo teisę. Asmens duomenys yra ypatingai jautri informacija, todėl reikalauja išskirtinio dėmesio jų saugumui, apsaugant juos nuo paviešinimo neautorizuotiems asmenims. Be to įstatyme pabrėžta, kad kiekvienas asmuo turi teisę sužinoti, kaip yra tvarkomi jo asmens duomenys, leisti arba neleisti trečiosioms šalims tvarkyti jo asmens duomenis ir žinoti, kad asmens duomenys negali būti saugomi ilgiau, negu to reikalauja duomenų tvarkymo tikslai.

Informacijos saugą padeda užtikrinti ir centrinės valdžios institucijos. Savivaldybėms, norinčioms užtikrinti pilnavertį elektroninį savivaldybių bendravimą su gyventojais, verslo sektoriumi ir kitomis viešojo administravimo institucijomis, rekomenduotina pasinaudoti Elektroninių valdžios vartų (www.epaslaugos.lt) teikiamomis saugiomis, vartotojų autentifikavimo technologijomis, paremtomis e-parašo ir e-bankininkystės infostruktūra, bei Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo paslauga.

Taip pat svarbu, kad savivaldybės atliktų rizikos analizę įvertindamos potencialias saugumo spragas ir pasirengtų įdiegti procedūras, užtikrinančias, kad informacija nebūtų prieinama ar perimama neidentifikuotų trečiųjų asmenų.

Tikslai

1. Iki 2014 m. savivaldybės turi įgyvendinti teisės aktuose nurodytus reikalavimus ir rekomendacijas savivaldybėms dėl informacijos saugumo.
2. Iki 2012 m. savivaldybės, kurios teikia paslaugas per savo atskirą portalą, turi atlikti asmens duomenų apsaugos rizikos analizę.
3. Iki 2012 m. savivaldybės turi įvertinti galimybę naudotis Elektroninių valdžios vartų teikiama saugaus identifikavimo paslauga, bei galimybę naudotis Saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklu.

Iniciatyvos

1. LSA plėtos bendradarbiavimą su atitinkamais sektoriaus dalyviais siekiant užtikrinti, kad saugumo gairės ir instrukcijos būtų atnaujinamos, atsižvelgiant į vykstančius pasikeitimus savivaldos sektoriuje.
2. LSA, esant galimybei, parengs geriausios praktikos gaires savivaldybėms, kuriose bus konsultuojama kaip įgyvendinti teisės aktuose nurodytus reikalavimus bei rekomendacijas savivaldybėms dėl informacijos saugumo.
3. LSA skatins keitimąsi informacija ir patirtimi, susijusia su asmens duomenų apsauga savivaldybėse ir savivaldybių interneto svetainėse.

14. IRT architektūra

Savivaldybės bei jai pavaldžios įstaigos ir organizacijos turi stebėti ir kontroliuoti išteklių naudojimą IRT srityje. IRT architektūra apibrėžia santykį tarp savivaldybės strateginių tikslų ir technologinių poreikių. IRT architektūra susieja viziją, veiklos planą, strategiją bei procesus su IRT strategijomis ir IRT ištekliais. IRT plėtros planas apibrėžia santykį tarp šio plano ir kitų planų. Jis taip pat nustato kaip bus išdėstyta ir integruota svarbi infrastruktūra ir numato infrastruktūros mastą.

IRT architektūrą sudaro šie komponentai:

- Informacinė architektūra, apimanti visas paslaugas, darbo procesus ir bendrą informacinį modelį. Informacijos modelis apibrėžia kokius duomenis savivaldybė tvarko ir santykį tarp tų duomenų.

- Integravimo architektūra, apimanti integravimą, pranešimų perdavimą, programinę įrangą ir kt.

- Sprendimų architektūra, apibrėžianti principus ir gaires susijusias su schemų taikymu, sistemų schemomis ir įdiegimo metodologija.

- Techninė architektūra, apimanti tinklo komponentus, komunikaciją, kompiuterinę įrangą ir kt.

Tikslai

1. Savivaldybės turi parengti savo IRT architektūros aprašymą, susietą su bendraisiais tikslais ir strategijomis.

Iniciatyvos

1. LSA parengs bendrus IRT architektūros savivaldos sektoriuje aprašymo rėmus ir pavyzdinį savivaldybės IRT architektūros šabloną.

15. Sistemų integracija

Pastaraisiais metais itin daug dėmesio skiriama informacinių sistemų integravimui (interneto ir intraneto svetainių, portalų, dokumentų valdymo, finansų valdymo, strateginio planavimo ir valdymo, personalo valdymo sistemų ir pan.). Integracijos problemos tarp skirtingų informacinių sistemų sprendimų dažnai įvardinamos kaip didžiausia kliūtis, ribojanti automatizuotą informacijos valdymą. Taip yra todėl, nes diegiant sistemas nėra taikomi atviri standartai, skirtingų tiekėjų parengti sprendimai „nesusikalba“ tarpusavyje, dėl ko sprendimai be papildomų kaštų yra sunkiai integruojami vienas su kitu. Siekiant užtikrinti efektyvų paslaugų tiekimą gyventojams ir verslui, savivaldybės turi rasti būdą kaip, palyginus nebrangiai ir paprastai, integruoti skirtingas sistemas. Vienas iš sprendimų galėtų būti šiandien pasaulyje vis didesnį populiarumą įgaunančios integracinės platformos, kurių dauguma remiasi į paslaugas orientuota architektūra (angl. Service-oriented architecture, SOA). Integralaus sprendimo sukūrimas tarp skirtingų sistemų ženkliai prisidėtų ir prie duomenų kokybės didinimo bei efektyvaus viešojo sektoriaus procesų pagerinimo.

Informacinių sistemų integracijos svarba parodo ir LSA atlikta savivaldybių apklausa. Beveik 90 procentų savivaldybių patvirtino, jog egzistuoja poreikis integruoti turimas informacines sistemas, kurių dėka būtų galima tarpusavyje keisti duomenimis. Taip pat, dauguma savivaldybių, atsakydamos į klausimą: „Kokią Jūs norėtumėte matyti IRT padėtį Jūsų savivaldybėje po 4 metų?“, vieną iš esminių siekiamybių įvardijo turimų informacinių sistemų integravimą, vieningos duomenų bazės sukūrimą, centralizuotą valstybės registrų sukūrimą

Kritinėmis sistemomis, kurios turėtų būti integruojamos viena su kita, buvo įvardijama dokumentų valdymo, finansų apskaitos, veiklos valdymo, personalo, elektroninių paslaugų informacinės sistemos.

Suintegravus informacines sistemas, būtų panaikintas informacijos dubliavimo problemos, pagreitintas informacijos gavimas, lengvesnis naujų informacinių sistemų integravimas, taupomas darbuotojų darbo laiko ir t.t.

Sistemų integracija neturėtų apsiriboti vien tik vidinėmis sistemomis, kadangi daugybė informacijos, reikalingos savivaldybės veiklai bei sprendimams priimti, yra kitų organizacijų įvairuose registruose bei duomenų bazėse. Kitoms organizacijoms taip pat turėtų turėti būti galima gauti informaciją iš pačios savivaldybės elektroniniais kanalais.

Siekiant užtikrinti integraciją tarp įvairių sistemų, reikėtų parengti atvirus apskaitimo informacija standartus.

Tikslai

1. Iki 2014 m. savivaldybės įsidięs IRT sprendimus, kurie užtikrins vientisą duomenų perdavimą tarp jų valdomų informacinių sistemų ar duomenų bazių.

Iniciatyvos

1. LSA inicijuos metodologijos kūrimą, skirtą standartizuoti integracijos procesą savivaldybėse.

16. IRT infrastruktūros valdymas kaip paslaugų teikimas

Šiuolaikinės savivaldybės specialistų produktyvumas yra priklausomas nuo IRT infrastruktūros sklandaus veikimo. Daugėjant kompiuterizuotų darbo vietų, sudėtingėjant informacinėms sistemoms, kompiuterių valdymas ir priežiūra tampa vis sudėtingesnis. Savivaldybės IRT specialistai sugaišta daug laiko tam, kad IRT ūkis veiktų sklandžiai.

Siekiant suvaldyti tokią situaciją savivaldybės turtų diegtis tokius standartus kaip ITIL (IT infrastruktūros biblioteka, geriausių praktikų rinkinys, kur aprašomi IRT aptarnavimo procesai ir principai) tam, kad pasirengtų efektyviau tvarkyti savo IRT ūkį. Remiantis tarptautine gerąja praktika savivaldybė turi įgyvendinti aiškia, į klientą (šiuo atveju į savivaldybės darbuotoją) orientuotą IRT ūkio valdymo strategiją, numatyti atitinkamas praktikas ir sprendimus, kuriais būtų siekiama pagerinti savivaldybės IRT ūkio padėtį.

Tokios priemonės, kaip IRT paslaugų tarnybos reglamento patvirtinimas, teikiamų paslaugų ir aprašų sudarymas, bei paskelbimas, veiksmų ir procedūrų iškilus incidentui surašymas, centralizuotas incidentų registravimas, problemų sprendimas nuotoliniu būdu, centralizuotas vartotojų teisių valdymas ir programinės įrangos diegimas, bei keitimas visuose savivaldybės kompiuteriuose, neatitraukiant nuo darbo vietos veiklos specialisto, rutininių darbų automatizavimas, leistų IRT specialistui daug daugiau dėmesio skirti nuolatinei incidentų prevencijai ir sutaupyti laiko ir lėšų.

Tikslai

1. Iki 2014 m. savivaldybės turėtų patvirtinti IRT paslaugų tarnybos reglamentą ir pradėti savo IRT ūkio aptarnavimui (ekspluatacijai) taikyti ITIL arba analogiškus standartus.

Iniciatyvos

1. Iki 2012 m. LSA parengs rekomenduojamą IRT paslaugų tarnybos metodiką.

17. Žaliosios IT

Apytiksliai 40 proc. IRT kaštų visame pasaulyje sudaro energijos sąnaudos. Didėjant pajėgumų poreikiui šis skaičius augs. Prognozuojama, kad energijos sąnaudų kaštai sudarys maždaug pusę visų kompiuterinės įrangos kaštų.

Serveriams ir serverių patalpoms tenka didžiausia savivaldybės patalpose suvartojamos energijos sąnaudų dalis ir šios sąnaudos nuolat didėja. Energijos sąnaudų poreikį galima sumažinti pasitelkiant naujas pažangias technologijas IRT srityje: tarnybinių stočių konsolidavimą, virtualizaciją, „Debesų“ technologijas (angl. cloud computing), energijos valdymo sistemų naudojimą.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino Nacionalinę žaliųjų pirkimų įgyvendinimo programą tačiau vėliau pripažino ją negaliojančia palikdama rekomendaciją savivaldybėms bei jų pavaldžioms įstaigoms ir organizacijoms taikyti aplinkos apsaugos kriterijus (ne mažiau kaip 20 procentų viešųjų pirkimų 2010 metais ir ne mažiau kaip 25 procentus 2011 metais).

IRT rinkos tiekėjai aplinkai draugiškų produktų pasiūlą vertina kaip vieną iš konkurencinių pranašumų. Produkto naudojimo laikotarpis yra reikšmingas faktorius energijos vartojimo ir poveikio aplinkai kontekste. Vykdamt viešuosius pirkimus savivaldybės turėtų nustatyti aplinkosauginius reikalavimus personaliniams kompiuteriams, spausdintuvams ir kitai įrangai. Turėtų būti parengta strategija, kurioje būtų aptariamai tokie klausimai – kaip pratęsti technikos naudojimo laikotarpį, įvertinti perdirbimo ar persikirstymo bei pakartotinio produktų panaudojimo galimybes.

Energijos sąnaudas gali sumažinti darbo proceso automatizavimas. Elektroninių paslaugų plėtojimas užima svarbiausią vietą automatizuojant darbo procesą, savivaldybių bei jai pavaldžių įstaigų ir organizacijų teikiamas paslaugas. Pvz., „on-line“ paraiškų formų pildymas internete sudaro galimybes fiziniams ir juridiniams asmenims kreiptis dėl paslaugų suteikimo nenaudojant popieriaus ir siuntimo paslaugų. Elektroninio verslo ir elektroninės sąskaitybos įvedimas taip pat yra dar vienos papildomos priemonės, mažinančios energijos naudojimą.

Savivaldybės intensyviai bendrauja su centrinės valdžios institucijomis bei tarpusavyje. Nemažai daliai savivaldybių specialistų užduočių įvykdymui reikalingos kelionės ir komandiruotės. Pasinaudodamos technologijų suteikiamomis galimybėmis, tokiomis kaip video konferencijos ir konferenciniai pokalbiai, savivaldybės galėtų sumažinti į aplinką išmetamų teršalų kiekį, taupyti laiką ir sumažintų kaštus. Įteisintas darbo namuose principas, saugiai jungiantis prie savivaldybės IRT sistemų, sumažintų transporto naudojimą, kas sąlygotų mažesnę taršą. Platesnis IRT sistemų, skirtų savivaldos teikiamų viešųjų paslaugų priežiūrai, (pvz., vežėjų, šiukšlių išvežimo ir pan. stebėjimui ir kontrolei vykdyti) įdiegimas prisidėtų prie transporto naudojimo sumažinimo.

Tikslai

1. Savivaldybės turi pasirengti ir į savo IRT strategijas įtraukti energijos taupymo ir aplinkosaugos iniciatyvas.
2. Savivaldybės turi pasirengti ir vykdydamos viešuosius pirkimus į savo pirkimo dokumentus įtraukti aplinkosauginius reikalavimus.

Iniciatyvos

1. LSA sieks atkreipti didesnę dėmesį į energijos ir aplinkosaugos klausimus IRT srityje.

